

*Temu, który ma moc,
aby ustrzec was od upadków i w pełni radości
– uznanych za nienagannych – postawić w swojej chwale,
Jedynemu Bogu, naszemu Zbawicielowi,
który objawił się w Jezusie Chrystusie, naszym PANU,
niech będzie wszelka cześć i uwielbienie.
Do Niego bowiem należą majestat, moc i władza
– od wieków, teraz i po wszystkie wieki – Amen!*

Jud 24-25 (NPD)

Chrześcijaństwo w ujęciu biblijnym nie jest koncepcją etyczną, doktrynalną czy zorganizowanym systemem religijnych obrzędów, nakazów czy zakazów. Jego sensem oraz najgłębszą istotą jest osobisty związek człowieka z Chrystusem, PANEM Niebios i Ziemi. Również w ujęciu religioznawczym biblijne chrześcijaństwo nie jest religią, ponieważ – według definicji z tej dziedziny nauki – religią jest zespół przekonań i obrzędów, które człowiek powinien praktykować w celu zyskania przychylności swojego bóstwa, wyrażającej się w postaci błogosławieństwa wiecznego życia lub innych oczekiwanych i pożądanых korzyści. Nie tym zajmuje się biblijne chrześcijaństwo. Ono koncentruje się na przekazaniu tego, co Jedyne Bóg, Prawdziwy PAN i Wiekuisty Władca Niebios suwerennie i samodzielnie dokonał w Jezusie Chrystusie, aby umożliwić człowiekowi wieczną społeczność z sobą samym. Mówi więc ono o działaniu Świętego Boga w stosunku do upadłego człowieka, który w żaden sposób nie jest w stanie pokonać przepaści grzechu oddzielającego go od Najwyższego. W przeciwieństwie do biblijnego chrześcijaństwa, które zainicjowane przez Chrystusa, stało się we wszystkich kategoriach religioznawczych absolutną nowością, wszelkie systemy religijne funkcjonowały i funkcjonują zawsze według jednakowego schematu, tzw. modelu świątynnego (więcej w Komentarzu NPD → Świątynny model religijności a biblijne chrześcijaństwo).

Redakcja NPD ma głęboką nadzieję, że to nowe, dynamiczne wydanie Pisma św. będzie służyło zrozumieniu nowości Bożego dzieła w Chrystusie oraz wprowadzeniu każdego czytelnika w osobistą relację z Jezusem i umocnieniu w Nim. Zrobiliśmy wszystko, co było w naszej mocy, aby tekst NPD był nie tylko wierny merytorycznie przekazowi myśli zawartych w oryginalnych tekstach Bożego Słowa, spisanych w językach hebrajskim, aramejskim i greckim, ale także łatwo zrozumiały dla współczesnego czytelnika, który nie ma przygotowania egzegetycznego czy teologicznego. Mamy oczywiście pełną świadomość, że bez pomocy Bożego Ducha nasza praca nie przyniesie żadnego duchowego owocu. Dlatego modlimy się, żeby Duch Świętego Boga, to znaczy Duch Chrystusa, osobiście przemawiał do każdego czytelnika NPD i prowadził go do zrozumienia oraz pełnienia woli Niebiańskiego Ojca.

Cała Biblia jest jednym wielkim świadectwem o Jezusie Chrystusie. Stary Testament w pewnej części zapowiada przyjście Chrystusa i przygotowuje ludzi na to wydarzenie. Nowy Testament, a w zasadzie *Dobra Wiadomość o ratunku w Chrystusie*, jest z kolei zapisem ziemskiego życia, misji i nauczania Jezusa, a także tego, jak informacja o dziele, którego On dokonał, została zaniesiona przez Jego wysłanników i uczniów do wszystkich narodów Ziemi. W komentarzach i przypisach redakcyjnych staraliśmy się zwracać na to szczególną uwagę.

Redakcja NPD

Księga Daniela

Księga Estery

———— * ————

Nowy Przekład Dynamiczny

opatrzone przypisami oraz komentarzem
filologicznym, historycznym i teologicznym

PRZEKŁAD STUDYJNY

Wydawnictwo NPD
Warszawa

Niniejszy przekład nie jest wynikiem pracy jednego czy kilku tłumaczy, lecz został zrealizowany metodą dynamicznych ekwiwalentów znaczeniowych przez Redakcję NPD w oparciu o zebrane materiały, do których należą *Biblia Hebraica Stuttgartensia* wyd. 4, Stuttgart 1990, a także liczne etymologiczne przekłady interlinearne oraz słowniki i komentarze biblijne.

Redakcja:
Zespół Wydawnictwa NPD

Korekta:
Katarzyna Dziedzicka i Zespół NPD

Korekta lektorska:
Edyta Widawska

Projekt okładki:
Radostaw Krawczyk

Redakcja techniczna:
Robert Bartosiak

Redaktor naczelny:
Piotr Wacławik

Copyright for the Polish edition © 2026 by NPD, Warszawa.
Licensed edition

Wydanie pierwsze

All rights reserved.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Ta książka ani żadna jej część nie może być przedrukowywana ani w jakikolwiek inny sposób reprodukowana czy powielana mechanicznie, fotooptycznie, zapisywana elektronicznie lub magnetycznie, ani odczytywana w środkach publicznego przekazu bez pisemnej zgody wydawcy.

Pisma w sprawie zezwoleń należy kierować na adres:

Oficina Wydawnicza VOCATIO sp. z o.o.

ul. Polnej Róży 1,

02-798 Warszawa

e-mail: vocatio@vocatio.com.pl

Wydawnictwo NPD jest imprintem Oficyny Wydawniczej VOCATIO sp. z o.o.

Sprzedaż publikacji NPD prowadzi Oficyna Wydawnicza VOCATIO sp. z o.o.

Dział handlowy: 508 091 946

e-mail: sklep@vocatio.com.pl

www.vocatio.com.pl

W razie cytowania fragmentów zaczerpniętych z tego przekładu należy w adresie biblijnym wpisać skrót (NPD), np. Ps 23,1 (NPD) lub (Ps 23,1 NPD).

Więcej informacji na stronie:

www.BibliaNPD.pl

ISBN 978-83-68896-08-4

WSTĘP

Drodzy Czytelnicy,

niniejsza publikacja jest przeznaczona dla osób, które nie są objęte jakąkolwiek opieką ekklezjalną. Z tego powodu ma szczególną postać i jest dość nietypowa jak na polskie warunki kulturowe. Została przygotowana z użyciem potrójnego kryterium ekwiwalentów dynamicznych (semantycznego, merytorycznego i kontekstualnego) i dlatego można ją śmiało nazwać przekładem o **potrójnej naturze dynamicznej**. Co więcej, podczas redakcji tekstu stosowaliśmy znany z tradycji hebrajskiej **targumiczny styl translacji**, co w polskiej tradycji przekładów biblijnych jest przedsięwzięciem całkowicie nowatorskim. W ten sposób NPD ma charakter tłumaczenia wyjaśniającego teksty, jak to miało miejsce w aramejskich targumach. Więcej szczegółowych informacji na temat tej metody przekładu, jego formy i stylistyki znajdują Państwo na stronie www.BibliaNPD.pl. W taki sposób został już opracowany i opublikowany cały Nowy Testament (NPD), który w naszym wydaniu otrzymał tytuł *Dobra Wiadomość o ratunku w Chrystusie*.

Potrzeba realizacji takiego tłumaczenia Bożego Słowa rodziła się podczas rozmów ewangelizacyjnych członków Zespołu Redakcyjnego NPD ze zwykłymi ludźmi, którzy w ich trakcie wielokrotnie zgłaszali potrzebę dysponowania przystępnym przekładem Biblii, który byłby zrozumiały nie tylko dla specjalistów, ale także dla zwykłych zjadaczy chleba. Niestety, dla wielu osób język i styl współczesnych tłumaczeń Biblii są ciągle poważną barierą w dotarciu do istoty przekazu Pisma św. Inną trudnością, z jaką zmagają się odbiorcy tradycyjnych przekładów, jest dość powszechne ich zorientowanie na pielęgnowanie i kultywowanie religijności. A przecież chrześcijaństwo w swej źródłowej, biblijnej formie nie jest religią – nie spełnia bowiem podstawowych kryteriów definicji religioznawczych. Nie powinno więc być obciążane typowym dla systemów religijnych zbiorem obrzędów i ceremonii. Oddawanie czci Jedynemu Bogu powinno – zgodnie ze słowami Jezusa – odbywać się „w duchu i w prawdzie”, gdyż „takich czcicieli chce mieć Ojciec” (por. J 4,23). Życie chrześcijańskie powinno być zatem codziennym, prostym i szczerym, osobistym związkiem ze zmartwychwstałym Chrystusem, a nie systemem pielęgnującym obrzędowy ceremonializm. Innymi słowy, ma być ono życiem, w którym ludzki duch jest poddany Bożemu Duchowi Uświęcenia, a ludzka dusza poddana Prawdzie Bożego Słowa, które objawiło się na świecie w widzialny sposób w osobie Chrystusa (por. J 1,14). Takiego życia chce dla nas Jezus, tego więc powinniśmy się trzymać, by pełnić wolę Boga.

Wydawca

SPIS TREŚCI

Tło historyczne Księgi Daniela	8
Księga Daniela	11
Wprowadzenie do Księgi Estery	56
Księga Estery	59

Dodatki

W jaki sposób można stać się uczniem Jezusa Chrystusa.....	90
Skróty	96

TŁO HISTORYCZNE

Księgi Daniela

(VI–II w. p.n.e.)

W połowie VI w. p.n.e. świat starożytny znajdował się pod panowaniem imperiów budowanych na agresywnych podbojach. Jednym z najbardziej niezwykłych władców tego czasu był Cyrus II Wielki, założyciel imperium perskiego. Należał on do dynastii Achemenidów. W roku 539 p.n.e. Cyrus zdobył Babilon, czym zakończył istnienie imperium chaldejskiego. W ten sposób stał się nowym władcą Mezopotamii. Nie był on jednak zwykłym zdobywcą. Zasłynął jako mądry władca, który wprowadził w regionie politykę tolerancji religijnej oraz umożliwił podbitym i deportowanym ludom – w tym także Żydom – powrót do swoich ojczyzn, a także odbudowę ich świątyń. Ten akt, utrwalony na jednym z najniezwyklejszych artefaktów epoki, tzw. Cyldrze Cyrusa, bywa dziś uznawany za pierwszy dokument praw człowieka. Dekret ten był znaczący również w historii Izraela, otworzył bowiem nowy rozdział historii narodu i zakończył okres tzw. niewoli babilońskiej. W całym regionie stał się także początkiem okresu perskiego (539–331 p.n.e.).

Po Cyrusie królem imperium został Dariusz I, który okazał się wspaniałym reformatorem i sprawnym organizatorem państwa podczas swego panowania w latach 522–486 p.n.e. Stworzył on sprawną administrację, sieć dróg oraz system podatkowy. Imperium Achemenidów obejmowało ogromne terytorium, na którym – jak na ówczesne czasy – panował względny spokój. Było to możliwe dzięki wprowadzeniu poszanowania lokalnych religii i tradycji. W tych realiach rozwijała się społeczność żydowska zarówno w Judei, jak i w mezopotamskiej diasporze, która powstała po deportacjach asyryjskich i babilońskich.

Kolejnym królem Persji był Kserkses I (w manuskryptach biblijnych zwany także Aswerusem). Ten władca okazał się wielkim budowniczym. Zrealizował m.in. ogromny projekt rozbudowy Persepolis, stolicy imperium. W historii został zapamiętany także z powodu drugiej wojny przeciwko Grecji, w której zwyciężył Spartan pod Termopilami, lecz po kolejnych licznych bitwach ostatecznie poniósł klęskę w bitwie pod Salaminą, w której flota perska została rozgromiona przez zjednoczone siły greckie. Takie jest tło historyczne wydarzeń opisanych w *Księdze Daniela*.

Potęga Persji była w tym czasie niekwestionowana. Konflikty z Grekami – rozpoczęte buntami miast jońskich, przez bitwę pod Maratonem (490 r. p.n.e.), aż po klęskę Kserksesa pod Salaminą (480 r. p.n.e.) – ujawniły jednak narastające problemy imperium. Choć Persja nadal pozostawała mocarstwem, w jej wnętrzu narastał chaos, a lokalni satrapowie zyskiwali coraz większą niezależność.

W 334 r. p.n.e. na tereny Azji wkroczył młody władca Macedonii Aleksander – nazywany później Wielkim. W ciągu kilku lat rozbił wojska perskie, bez większych kłopotów

zdobył Persepolis i położył kres imperium Achemenidów. Po jego śmierci w 323 r. p.n.e. imperium zostało rozszarpane wojnami toczonymi przez jego dawnych generałów (tzw. wojny diadochów). Tereny Syrii i część innych ziem zależnych od Persji przypadły jednemu z nich – Seleukosowi, który zbudował na nich imperium Seleucydów. Było to państwo hellenistyczne, w którym język grecki i grecka kultura dominowały nad rdzennymi tradycjami lokalnych społeczeństw.

Panowanie Seleucydów miało zupełnie inny charakter niż Achemenidów. Starali się oni ludom Bliskiego Wschodu, w tym także Żydom, siłą narzucić kulturę grecką. Część Żydów przyjęła nowe wpływy, inni jednak pozostali wierni tradycji hebrajskiej. To napięcie między judaizmem a hellenizmem ostatecznie doprowadziło w Judei do konfliktów zbrojnych. Z czasem, kiedy na wschodzie (na terenach Mezopotamii) zaczęło wzrastać w siłę nowe mocarstwo – Królestwo Partów – władza Seleucydów zaczęła słabnąć. Jednocześnie na zachodzie, w Judei, polityka hellenizacji wywoływała niezwykle ostre sprzeciwy Żydów. Ich kulminacją stały się powstania pod wodzą Machabeuszy (167–160 p.n.e.). Zostały one wywołane głównie prześladowaniami religijnymi, jakich doświadczali Żydzi pod rządami Antiocha IV Epifanesa. Władca ten bowiem zakazał praktykowania obrzezywań, świętowania szabatu i składania ofiar w świątyni jerozolimskiej. Wprowadził do niej posąg Zeusa, a nawet nakazał tam praktykowanie prostytucji sakralnej i składanie ofiar ze świń, które dla Żydów były zwierzętami nieczystymi. W odpowiedzi na te zarządzenia w roku 167 p.n.e. wybuchło pierwsze powstanie machabejskie. Był to zryw już nie tylko o charakterze religijnym, ale także narodowym. Doprowadził on do odzyskania i oczyszczenia świątyni jerozolimskiej oraz chwilowej niezależności polityczno-administracyjnej Judei. Ten dramatyczny okres znalazł swoje odbicie w deuterokanonicznych *Księgach Machabejskich*. Stanowił także kontekst dla późniejszego rozwoju żydowskiej myśli apokaliptycznej – której zapowiedź widzimy już w *Księdze Daniela*.

To właśnie w tym okresie – pod panowaniem Seleucydów, w cieniu wpływów hellenistycznych – dokonana się zapewne ostateczna redakcja *Księgi Daniela*, zawierająca apokaliptyczne wizje następujących po sobie królestw i niosąca przesłanie o ostatecznym triumfie Boga nad ziemskimi imperiami. *Księga Daniela* weszła do świata żydowskiego jako swoista *hagada* niosąca temu ludowi nadzieję na wybawienie w czasach prześladowań i przekonanie o przyszłym panowaniu Żydów nad wszystkimi narodami (hebr. *gaim*).

Chronologia upadku starożytnego Izraela i Judy:

- **732–609 r. p.n.e.** – Podbój Izraela przez Asyrię i pierwsze asyryjskie deportacje Żydów do Mezopotamii.
- **609–596 r. p.n.e.** – Zależność Judy od Egiptu.
- **597 r. p.n.e.** – Pierwszy najazd Babilończyków i splądrowanie świątyni jerozolimskiej.
- **597–538 r. p.n.e.** – Deportacje Żydów do tzw. niewoli babilońskiej.
- **586 r. p.n.e.** – Drugi podbój Jerozolimy przez Nabuchodonozora II, zniszczenie świątyni i kolejne deportacje.
- **539 r. p.n.e.** – Zdobycie Babilonu przez Cyrusa i koniec tzw. niewoli babilońskiej, początek okresu perskiego.
- **ok. 520–500 r. p.n.e.** – Kształtowanie się judaizmu powygnaniowego, odbudowa świątyni.
- **331 r. p.n.e.** – Klęska Persji pod Gaugamelą, początek panowania Aleksandra Wielkiego.
- **323 r. p.n.e.** – Śmierć Aleksandra, początek rządów Seleucydów na Bliskim Wschodzie.
- **ok. 300–150 r. p.n.e.** – Okres narastających napięć między hellenizmem a judaizmem.
- **ok. 170–164 r. p.n.e.** – Prześladowania ze strony Antiocha IV Epifanesa.
- **167–160 r. p.n.e.** – Powstania machabejskie i czasowe odzyskanie kontroli nad świątynią jerozolimską.
- **67 r. p.n.e.** – Podbój Judei przez wojska rzymskie.
- **63 r. p.n.e.** – Zdobycie Jerozolimy przez Rzymian.
- **30 r. n.e.** – Ukrzyżowanie i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa.
- **66–73 r. n.e.** – Pacyfikacja Judei przez rzymskie legiony i tzw. wojna żydowska.
- **70 r. n.e.** – Zburzenie Jerozolimy wraz ze świątynią w dniu 11 września 70 r. (tzw. zburzenie drugiej świątyni).
- **132–136 r. n.e.** – Powstanie Bar-Kochby i wygnanie Żydów z Palestyny.

Księga Daniela

Autor księgi Niektórzy bibliści twierdzą, że autorem tej księgi był Daniel, którego uważają za proroka, jednak sami Żydzi nie kwalifikują jego księgi do grupy *Proroków*. W ich podziale *Księga Daniela* należy do tzw. *Pism*. Imię Daniel znaczy „Bóg jest moim Sędzią”. Być może Żydzi już wcześniej zauważyli pewien fakt, który dociera do zachodnich biblistów dopiero teraz, że Daniel w ogóle nie ogłaszał publicznie (jak inni prorocy) przekazów od Najwyższego. Nikogo nie pouczał ani nie upominał, sam jednak pozostawał (czasami w heroiczny sposób) świadkiem Boga, który swoim działaniem potwierdzał jego wiarę i w cudowny sposób, w skrajnych zagrożeniach, okazywał mu swoją łaskawość.

Według zapisów biblijnych Daniel jako arystokrata i członek judejskiego establishmentu został deportowany do Babilonii przez wojska króla Nabuchodonozora w roku 597 p.n.e. W obcym kraju został zakwalifikowany do grupy młodzieńców, którzy mieli służyć na dworze króla babilońskiego. Oficjalna procedura wymagała wykastrowania takich ludzi. *Księga Daniela* nie mówi o tym wprost, a jedynie używa pośrednich opisów. Jednak wyraźnie zaznacza, że wybrana grupa żydowskich młodzieńców została poddana władzy zarządcy dworskich eunuchów (por. Dn 1,3). Także wcześniejsze proroctwo Izajasza otwarcie zapowiadało taki dramat młodych Żydów po ich deportacji do Babilonii (por. Iz 39,7). Mimo tak brutalnego okaleczenia, które bez wątpienia musiało mieć wpływ na osobiste poczucie godności Daniela jako mężczyzny, nie uległ on słabości czy zniechęceniu. Niezłomnie trwał w zaufaniu do Najwyższego, a swoją pracę dla władcy, który zlecił jego okaleczenie, wykonywał bez zarzutu. Bez wątpienia pokazuje to, iż człowiek ten nie był wyznawcą (tak modnej w obecnych czasach) „teologii zdrowia, sukcesu i pomyślności”.

Obecnie wśród biblistów przeważa jednak pogląd, że Daniel nie był postacią historyczną, lecz literacką i symboliczną, a nieznany z imienia człowiek w czasach powygnaniowych spisał *Księgę Daniela* ku pocieszeniu serc ludu, który kontestował przeżyte doświadczenia. To oraz wątpliwości dotyczące czasu i miejsca powstania księgi sprawiły, że Redakcja NPD skłania się zaliczyć *Księgę Daniela* do grupy ksiąg *hagadycznych*, pomimo iż pisarze Nowego Testamentu tytułują Daniela słowem „prorok”.

Czas powstania księgi Pomiedzy biblistami ciagle trwa dyskusja na temat czasu powstania tej księgi. Jedni uważają, iż została ona spisana w VI w. p.n.e., inni optują za czasami Ezdrasza, a jeszcze inni za okresem machabejskim. Wszyscy na poparcie swych tez mają całkiem ciekawe argumenty.

Miejsce powstania księgi Nie jest pewne, czy była to Babilonia czy już powygnaniowa Judea.

Adresaci księgi W pierwszej warstwie poznawczej wygląda na to, że *Księga Daniela* została zapisana głównie dla Żydów z królestwa południowego (Judy), którzy w ramach deportacji, jakim podlegali na początku VI w. p.n.e., znaleźli się w Babilonie. Grupa ta trafiła na żyjącą asyryjską diasporę Izraelitów, po deportacjach z królestwa północnego (czyli z Izraela w drugiej połowie VIII w. p.n.e.), która była tam już dobrze zorganizowana i zasymilowana z kulturą babilońską. Ta diaspora w pełni przystosowana do życia w Mezopotamii czuła się tam znakomicie. Jej członkowie korzystali z pełni praw gwarantowanych im przez imperium asyryjskie, a potem babilońskie. Z pewnością oni także byli adresatami przesłania *Księgi Daniela*. Nie można wykluczyć, że przesłanie tej księgi miało służyć też innym częściom społeczności żydowskiej (np. diasporze egipskiej) jako pewien znak narodowej nadziei. Nie dla wszystkich jednak ta nadzieja miała istotne znaczenie. Świadczy o tym bowiem słaby rezonans, jaki w społeczności żydowskiej wywołał dekret władcy perskiego Cyrusa II Wielkiego zezwalający im na powrót do Palestyny. Konformizm części Żydów, którzy nie skorzystali z tej możliwości, pokazuje, jak silny był wpływ kultury babilońskiej na ich myślenie oraz postępowanie.

Istnieje grupa biblistów oraz kaznodziejów, którzy przykładają wagę do wizji prorockich Daniela i starają się je analizować w kontekście Bożej Opatrzności działającej, co do zasady, ponadczasowo – również w epokach nowożytnych systemów zła i przemocy. Nie chodzi im tylko o imperia panujące nad pomniejszymi społecznościami, ale także o globalne ideologie, które ścierają się z prawami jednostek. Zwracają przy tym uwagę, że wielość języków użytych do spisania tej księgi determinuje adresatów. W pierwszej części (rozdziały 1-6) tylko rozdział pierwszy został zapisany po hebrajsku. Pozostałe spisano w języku aramejskim, który w tamtym czasie na całym Bliskim Wschodzie i Afryce Północnej był językiem międzynarodowym, zupełnie jak angielski w czasach nam współczesnych. Z kolei w części drugiej (rozdziały 7-12) tylko rozdział siódmy był

zapisany po aramejsku. Reszta jest po hebrajsku. Poza tym część rozdziału trzeciego (określana jako tekst deuterokanoniczny) została zapisana po grecku. Rozliczne analizy w tym zakresie mogą być frapujące, jednak równocześnie dość ryzykowne.

Kontekst spisania księgi Podstawą publikowanych współcześnie wersji, w zależności od uznanego przez tłumaczy i teologów kanonu, są teksty zarówno hebrajskie oraz aramejskie (kanoniczne), jak i greckie (deuterokanoniczne). Formalna strona *Księgi Daniela* stwarza pewne problemy w zakresie hermeneutyki biblijnej. Manuskrypty tej księgi zachowane do czasów współczesnych zawierają teksty spisane w trzech językach: hebrajskim, aramejskim i greckim. To sprawia, że w różnych tradycjach religijnych pewne jej fragmenty nie są uznawane za kanoniczne. W przekładzie NPD takie teksty (zwane deuterokanonicznymi lub wtórkanonicznymi) zostały wyróżnione kolorem niebieskim. Są to zasadniczo teksty greckie. Tam, gdzie użyto w nich słowa *Kyrios*, Redakcja NPD, zgodnie z założeniami całości przekładu, stosowała zapis: PAN. Podobny zapis jest używany, gdy w tekście występuje hebr. *JHWH*.

Redakcja NPD zdecydowała się na umieszczenie greckich tekstów występujących w rozdziale trzecim *Księgi Daniela* (Dn 3,24-90), jednocześnie pomijając dodatki greckie („Zuzanna” oraz „Bel” i „Waż”) z uwagi na to, że w *Septuagincie* (LXX), z której korzystali Jezus, Jego Apostołowie oraz pierwszy Kościół, teksty tych dodatków w ogóle nie stanowiły korpusu *Księgi Daniela*, lecz były wyodrębnionymi księgami.

Cel spisania księgi Użycie różnych języków w zapisie tekstu *Księgi Daniela* sugeruje, że została ona spisana nie tylko dla narodu żydowskiego w celu podtrzymania w nim nadziei w czasach Bożego karcenia, ale także z myślą o innych ludach. Jej przekaz jest dość uniwersalny, ponieważ wyraźnie wskazuje, że nawet w sytuacjach pozornie bez wyjścia (również tych całkowicie zawinionych przez ludzi) zawsze jest nadzieja w Bogu, który ma pełną moc i kontrolę nad całym światem oraz jego władcami, niezależnie od tego, jak są potężni i jak wielkimi imperiami aktualnie rządzą.

Ogólnie rzecz biorąc, narracja *Księgi Daniela* nosi cechy żydowskiej *hagady*, czyli opowiadania, które nie dbając o dokładność i rzetelność historyczną, pełni przede wszystkim funkcję narodowo-dydaktyczną, wręcz propagandową, zorientowaną na budowanie, podtrzymywanie i umocnianie żydowskiej tożsamości. *Hagada* w kulturze hebrajskiej od wieków pełniła i dalej pełni istotną rolę w myśleniu narodowo-kulturowym. Jej głównym celem było i jest

propagowanie narracji o wybraniu Izraela oraz jego nadrzędnej roli w stosunku do wszystkich innych narodów. Ta formuła znalazła mocne odzwierciedlenie w *Talmudzie* (rabinicznym komentarzu do *Tory*), którego wersja babilońska została spisana 1000–1100 lat po wydarzeniach opisywanych jako losy proroka Daniela.

Rozpoznawanie w treści *Księgi Daniela* elementów żydowskiej *hagady* pozwala zrozumieć, dlaczego w tekście oryginalnym istnieją poważne nieścisłości historyczne. Głównie dotyczy to formalnego nazewnictwa oraz koligacji rodzinnych i kolejności panowania wspomnianych w tekście władców Babilonii. W najjaskrawszy sposób ujawnia się to na początku rozdziału dziewiątego.

Skoro jednak żydowska *hagada* nie dba o dokładność historyczną, lecz koncentruje się na motywacjach narodowo-kulturowych, a nawet politycznych, w odniesieniu do życia tego narodu, to warto zwrócić uwagę na przesłanie tej księgi. Mówi ono, że cierpiący lud Boży powinien opierać się pokusie pójścia na kompromisy z otaczającym go bałwochwalczym społeczeństwem oraz że nie powinien tracić nadziei złożonej w Bogu, nawet w obliczu spadających na ten lud prześladowań. Podobna myśl obecna jest także w *Apokalipsie w relacji Jana!*

Ponieważ często cierpienia narodów wiążą się z trwaniem tych społeczności w grzechu, a więc z ich buntem przeciwko Bogu, to ludzie doświadczający takich ucisków ze strony swoich rządów albo obcych okupantów, nie tylko nie powinni tracić nadziei związanej z Bożą Opatrnością, lecz koniecznie powinni przyjrzeć się stanowi własnego serca, duszy i umysłu. Bóg bowiem oczekuje od grzesznych ludzi opamiętania się i pokuty. Na drodze ku takiemu opamiętaniu mogą oczywiście występować rozliczne przeszkody w postaci presji wywieranej na ludy przez rządzących. Jak pokazuje historia, w kluczowych dziejach narodów mnożą się zarówno zdrajcy, jak i bohaterowie. Perspektywa ich postrzegania związana jest najczęściej z dominującym przekonaniem na temat tego, co według rządzących jest prawe, a co nie. Takie działania propagandowe mocno formatują umysły ludu, dlatego tylko nielicznym udaje się niezłomnie przetrwać okresy tego typu zwodzenia i manipulacji bez odstępowania od Bożych standardów. *Księga Daniela* pokazuje, że taka siła wynika z niezłomnego trwania w osobistym uświęceniu z jednoczesnym trzymaniem się Bożego Słowa, które zawsze jest Prawdą (por. J 17,17).

Temat księgi Wytrwanie w czasach ucisku jest głównym tematem tej księgi. Przykład Daniela oraz jego przyjaciół ma być wzorcem dla czytelników, w jaki sposób powinni myśleć oraz postępować, stając w ob-

liczu przeciwności, i to aż tak skrajnych, jak deportacje, okaleczenia fizyczne, niesprawiedliwe wyroki i zagrożenie życia. Mimo tego oczywistego przesłania wielu komentatorów próbuje traktować *Księgę Daniela* jako wejrzenie w przyszłość ludzkości, jednak nie wydaje się to słuszne. Wersety Dn 12,8-9 wskazują bowiem bardzo wyraźnie, że nie taki jest temat i przesłanie tej księgi. Poślaniec niebiański zapytany przez proroka o wydarzenia czasów ostatecznych powiedział bowiem: „Danielu, nie skupiaj na tym uwagi, lecz prowadź swoje życie tak, jak powinienes” oraz „W czasie prób, które nastąpią, wielu zostanie oczyszczonych, udoskonalonych i wybielonych. Jednak ci, którzy mają niegodziwe serca, będą trwali w swej nikczemności i żaden z nich niczego nie zrozumie. Tylko ludzie mądrzy i roztropni pojmą, czemu mają służyć te próby”.

Zachowanie i pielęgnowanie wiary (zaufania do Najwyższego w tym, co On mówi w swoim Słowie) jest zatem w kwestii interpretacji kategorią samą w sobie, całkowicie wystarczającą do analizy treści tej księgi.

**Kluczowy
werset**

Dn 4,22d (NPD): *Przestaniesz żyć w swoim upodleniu, dopiero wtedy, gdy zrozumiesz, że jedynie Najwyższy ma wyłączną władzę nad wszystkimi królestwami świata i udziela jej temu, komu zechce.*

Plan księgi Część pierwsza: DZIEJE DANIELA

Daniel na dworze Nabuchodonozora.....	w. 1,1-21
Sen Nabuchodonozora.....	w. 2,1-23
Daniel wyjaśnia sen królowi.....	w. 2,24-45
Hołd Nabuchodonozora.....	w. 2,46-49
Złoty posąg Nabuchodonozora.....	w. 3,1-18
Rozpalony piec.....	w. 3,19-23
Modlitwa Azariasza.....	w. 3,24-50
Pieśń trzech młodzieńców.....	w. 3,51-97
Drugi sen Nabuchodonozora.....	w. 3,98-4,24
Spełnienie się snu.....	w. 4,25-30
Hołd Nabuchodonozora dla Boga Najwyższego.....	w. 4,31-34
Zapis na ścianie.....	w. 5,1-12
Daniel wyjaśnia zapis na ścianie.....	w. 5,13-30
Daniel w jaskini lwów.....	w. 6,2-29

Część druga: WIZJE DANIELA

Wizja czterech bestii.....	w. 7,1-28
Wizja barana i kozła.....	w. 8,1-14
Wyjaśnienie wizji udzielone przez Gabriela.....	w. 8,15-27
Modlitwa Daniela o ocalenie swego narodu.....	w. 9,1-19
Wiadomość Gabriela na temat wygnania.....	w. 9,20-27
Przekaz od Bożego posłańca.....	w. 10,1-11,45
Czasy ostateczne.....	w. 12,1-13

Część pierwsza

DZIEJE DANIELA

1

Daniel na dworze Nabuchodonozora

¹ W trzecim roku panowania Jojakima, króla Judy¹, Nabuchodonozor, król Babilonu, dotarł ze swoimi wojskami do Jerozolimy i zaczął ją oblegać. ² Pan² dopuścił do tego, że Nabuchodonozor pokonał Jojakima, króla Judy³, a powracając do Babilonu⁴, zabrał ze sobą część sakralnych przedmiotów ze świątyni Bożej⁵, które złożył w świątynnym skarbcu swego bóstwa w Babilonie.

1,1: 2 Krl 24,1; 2 Krm 36,6

1,2: Jr 27,19-20;

Za 5,5-11

³ Następnie król polecił Aszfenazowi, przełożonemu swych dworskich eunuchów⁶, by sprowadził mu do pałacu młodzieńców z judzkiej rodziny królewskiej oraz z innych arystokratycznych rodów Judei, którzy zostali wzięci do Babilonu jako jeńcy. ⁴ Polecił mu: „Wybierz tylko takich młodzieńców, którzy są piękni, silni i zdrowi. Upewnij się także, czy są mądrzy, czy mają odpowiedni zasób wiedzy i czy są wystarczająco bystrzy, by nauczyć się pisma i języka babilońskiego⁷, aby móc pełnić służbę w moim pałacu”.

1,3: Iz 39,7

⁵ Król wyznaczył również dla nich codzienne racje pożywienia i wina, które miano im dostarczać z królewskiej kuchni. Dał nadzorcy trzy lata na to, aby przygotować ich do służby w pałacu.

1,5: Dn 1,8.19

¹ Trzeci rok panowania Jojakima to, zgodnie z chronologią hebrajską, rok 605 p.n.e.

² Hebr. *Adonai*.

³ Więcej na ten temat można dowiedzieć się z *Księgi Jeremiasza* oraz 2 Krl (rozdziały 24-25).

⁴ Dosł. „do ziemi Szinear”. Tak samo dalej.

⁵ Hebr. *Elohim*.

⁶ Hebr. *sarisaw* (dosł. swoich eunuchów). Słowo to pochodzi od rdzenia słowotwórczego oznaczającego kastrowanie. Niektórzy tłumacze unikają takiego przekładu, używając określenia np. „swoich dworzan”, by skorzystać z pewnego obejścia problemu. Arystokratyczni jeńcy sprowadzani na imperialne dwory starożytne często obejmowali wysokie funkcje dworskie i urzędnicze przy władcach. Warunkiem absolutnym było ich wcześniejsze wykastrowanie. Musieli być eunuchami, zanim zostali dopuszczeni do służenia władcy. Niewiele polskich przekładów idzie do źródła. Uczynił to jednak w swoim

staropolskim przekładzie ks. Jakub Wujek SJ, jak również ks. Remigiusz Popowski SDB w swoim monumentalnym tłumaczeniu Pisma św. pt. *Biblia Pierwszego Kościoła*. Także *Septuaginta* (LXX) wyraźnie precyzuje to zagadnienie, używając określenia gr. *archieunouchos*.

⁷ Dosł. „chaldejskiego”. Ten werset ma niezwykle znaczenie. Żydzi, jako naród, przed deportacjami do Asyrii i Babilonii nie mieli własnego alfabetu. Najlepiej wykształcone warstwy korzystały czasami z pisma protokananejskiego, jednak (oprócz nielicznych ostrakonów) nie zachowały się żadne istotne zapisy hebrajskie. Dopiero pobyt na dworze babilońskim otworzył Judejczykom drogę do ówczesnej wiedzy. Dzięki temu opracowali własny alfabet (tylko spółgłoskowy), w którym byli w stanie w końcu spisać swoje święte księgi. Do tego czasu były one przechowywane w pamięci narodowej jedynie jako tradycja ustna. Stąd tradycja oraz *hagada* mają tak wielkie znaczenie w żydowskim myśleniu.

Po upływie tego czasu młodzieńcy mieli stawić się przed królem.

1,6: Ez 14,14,20; Ez 28,3

1,7: Dn 2,49; Dn 3,12-
-23,91(24)-97(30); Dn 4,5;
Dn 5,12

⁶ Wśród tych młodzieńców¹ znaleźli się Daniel, Chananiasz, Miszael i Azariasz. Wszyscy pochodzili z pokolenia Judy. ⁷ Przełożony eunuchów nadał im nowe, babilońskie imiona². Danielowi³ dał imię Belteszassar⁴, Chananiaszowi⁵ – Szadrak⁶, Miszaelowi⁷ – Meszak⁸, a Azariaszowi⁹ – Abed Nego¹⁰.

1,8: Kpł 11,47; Pwt 32,38;

Ez 4,13-14; Oz 9,3

1,9: Ps 106,46; Prz 16,7

⁸ Daniel postanowił, że nie będzie kłał się pożywieniem i winem dostarczonym z królewskiej kuchni. Poprosił więc przełożonego eunuchów, aby pozwolił mu jeść coś innego. ⁹ Bóg¹¹ w swoim miłosierdziu sprawił, że Daniel zjednął sobie przychyłość przełożonego eunuchów, ¹⁰ jednak prośba Daniela mocno zaniepokoiła tego nadzorcę, który powiedział: „Mam wielkie obawy, że jeśli mój pan zobaczy, że wasze oblicza są bledsze i mizerniejsze niż twarze innych młodzieńców w waszym wieku, każe ściąć mi głowę za zaniedbywanie moich obowiązków. Polecił mi bowiem dawać wam jedzenie i wino ze swojej kuchni”.

1,12: Dn 1,16

¹¹ Wtedy Daniel do strażnika, którego przełożony eunuchów wyznaczył do opieki nad Danielem, Chananiaszem, Miszaelem i Azariaszem, powiedział: ¹² „Przekonaj się, proszę, jak będziemy wyglądali, gdy przez dziesięć dni będziemy jedli tylko warzywa i pili wodę. ¹³ Po dziesięciu dniach porównasz nasz wygląd z wyglądem innych młodzieńców, którzy będą w tym czasie spożywać jedzenie z królewskiej kuchni, i sam zdecydujesz, czy możemy dalej tak się odżywiać, czy nie”.

1,15: Wj 23,25; Prz 10,22

1,16: Dn 1,12

¹⁴ Strażnik przystał na prośbę Daniela, godząc się, aby przez dziesięć dni jedli jedynie warzywa i pili wodę. ¹⁵ Po dziesięciu dniach okazało się, że Daniel i jego trzech przyjaciele wyglądają lepiej i zdrowiej niż młodzieńcy, którzy jedli i pili to, co nakazał król. ¹⁶ Strażnik, ujrawszy to, dostarczał im odtąd jedynie warzywa i wodę, zamiast dań i wina pochodzących z królewskiej kuchni.

1,17: 1 Krl 3,12,28; Hi 32,8;

Dn 1,20; Dn 2,19; Dn 7,1; Dn 8,1

¹⁷ Bóg¹² zaś obdarzył owych czterech młodzieńców nadzwyczajnymi zdolnościami, dzięki czemu z łatwością przyswoili sobie

¹ „Wśród nich” – to znaczy, że wybranych młodzieńców było więcej, jednak ta księga koncentruje się w szczególności na historii tylko tych czterech.

² W starożytności nadawanie komuś imienia lub jego zmienianie było dowodem panowania nad daną osobą.

³ Hebrajskie imię Daniel znaczy „Bóg jest moim Sędzią”.

⁴ Chaldejskie imię Belteszassar znaczy: „*Bel* chroni króla” (*Bel* to ogólne określenie „pan” nadawane w Babilonii głównym bóstwom państwowym. Było ono odpowiednikiem imienia Baal).

⁵ Hebrajskie imię Chananiasz znaczy „*JHWH* jest łaskawy”.

⁶ Chaldejskie imię Szadrak znaczy: „Rozkaz *Aku*”

(*Aku* to imię chaldejskiego bożka księżycy).

⁷ Hebrajskie imię Miszael znaczy: „Któż jest taki jak Bóg”.

⁸ Chaldejskie imię Meszak znaczy: „Związany z *Mardukiem*” (*Marduk* to imię głównego bożka opiekuńczego Babilonu).

⁹ Hebrajskie imię Azariasz znaczy: „*JHWH* jest moją pomocą”.

¹⁰ Chaldejskie imię Abed Nego znaczy: „Sługa Nego” (*Nego* to imię pogańskiego bożka światła).

¹¹ Hebr. *Elohim*.

¹² Hebr. *Elohim*.

język, pismo i babilońską literaturę mądrościową. Nadto Danielowi udzielił dodatkowo szczególnego daru wyjaśniania znaczenia widzeń i snów.

¹⁸ Po upływie trzech lat, jakie król wyznaczył na przygotowanie grupy wybranych młodzieńców do służby w pałacu, przełożony eunuchów przedstawił ich Nabuchodonozorowi. ¹⁹ Król rozmawiał z każdym z nich z osobna, lecz żaden z nich nie wywarł na nim tak dobrego wrażenia, jak Daniel, Chananiasz, Miszael i Azariasz. W tej sytuacji to oni zostali wybrani na członków stałej rady królewskiej. ²⁰ We wszystkich sprawach, wymagających mądrości i wyważonego sądu, król pytał o radę tych młodzieńców i cenił ją sobie dziesięć razy bardziej niż rady wszystkich magów i wróżbitów żyjących w jego królestwie. ²¹ W taki sposób Daniel znalazł się na dworze królewskim i przebywał na nim aż do pierwszego roku panowania króla Cyrusa¹.

1,19: Rdz 41,46

1,20: Iz 19,3; Dn 1,17;
Dn 2,2.27-28; Dn 4,15; Dn 5,7

1,21: Dn 6,29; Dn 10,1

2

Sen Nabuchodonozora

¹ W drugim roku swego panowania² król Nabuchodonozor pewnej nocy miał sen, który przeraził go tak bardzo, że przebudził się i nie mógł tej nocy już więcej zasnąć. ² Rano kazał wezwać magów, wróżbitów, czarowników i astrologów³, aby wyjaśnili mu znaczenie tego snu. Kiedy stanęli przed nim, ³ powiedział: „Miałem sen, który mnie bardzo zaniepokoił. Powiedzcie, co mi się śniło, bo chciałbym wiedzieć, jakie jest znaczenie tego snu”.

2,1: Rdz 40,5-8; Rdz 41,1.8;
Est 6,1; Hi 33,15-18; Dn 6,19

2,3: Dn 4,2

⁴ Astrologowie odpowiedzieli królowi po aramejsku⁴: „Królu, żyj na wieki! Opowiedz nam swój sen, a my wyjaśnimy jego znaczenie”.

⁵ Wtedy król tak się odezwał: „Traktuję tę sprawę niezwykle poważnie. Jeśli wy sami nie powiecie, co mi się śniło, ani nie wyjaśnicie znaczenia tego snu, polecę rozszarpać was na strzępy, a wasze domy obrócić w ruinę! ⁶ Jeśli jednak powiecie, co mi się śniło i objaśnicie znaczenie tego snu, obsypię was wspaniałymi дарami i zaszczytami. Powiedzcie tylko, jaki miałem sen, i wyjaśnijcie mi jego znaczenie!”.

2,5: Ezd 6,11; Dn 2,12;
Dn 3,96(29)

2,6: Dn 2,48; Dn 5,7.16.29

¹ Cyrus II Wielki (z dynastii Achemenidów) rozpoczął rządzenie Persją w roku 538 p.n.e.

² Drugi rok panowania Nabuchodonozora to 603 r. p.n.e.

³ Albo: „Chaldejczyków”.

⁴ Tekst oryginalny od tego miejsca aż do końca rozdz. 7 jest napisany w języku aramejskim.